

A MAGYAR REGIONÁLIS TUDOMÁNYI TÁRSASÁG VÉLEMÉNYE A MAGYAR NÖVEKEDÉSI TERV KONZULTÁCIÓS ANYAGRÓL

A Magyar Regionális Tudományi Társaság (MRTT) örömmel fogad minden olyan kormányzati kezdeményezést, tervet, elképzelést, amely a magyar térszerkezetet érinti, legyen közvetlenül azt alakítani szándékozó, vagy szektorális vonatkozásban területi összefüggéseket érintő. A Nemzetgazdasági Minisztérium által készített Magyar Növekedési Terv (MNT) ezen témakörbe tartozik. Célja a magyar gazdaság teljesítőképességének emelését szolgáló fejlesztési irányok felvázolása, döntően az ipari ágazatok vonatkozásában, s ebben a fejlesztési rendszerben kiemelten foglalkozik az ipar térbeli szerkezetével.

Az MRTT elnöksége a terjedelmes elemző tanulmányban nem talál egyértelmű kapcsolatokat a kormány által korábban kidolgozott fejlesztési koncepciókkal, valamint az Európai Unió következő tervezési időszakára való felkészülést szolgáló tervekkel, elképzelésekkel. Az MNT ugyan hivatkozik a Széll Kálmán Tervre, az Új Széchenyi Tervre, az abban foglalt fejlesztési irányokra, érint más terveket (Wekerle, Mikó Terv), de nem látható, hogy a tervezési rendszerben hol helyezkedik el, milyen irányokban és kapcsolatokban kíván új elképzeléseket, irányokat nyújtani, s miként újítja meg a rendelkezésre álló fejlesztési koncepciókat.

Célszerű lenne – éppen az európai tervezési időszakra való felkészüléssel együtt – egyértelműen kijelölni a magyar gazdaság, társadalom, illetve ezek alapján a területi tervezés új rendszerét, és abba a meglévő terveket, fejlesztési koncepciókat beilleszteni.

Az MRTT elnöksége elfogadja a magyar gazdaság növekedési céljait (importkiváltó gazdaságpolitika, a magyar vállalkozások exportjának fokozása), valamint azt, hogy Közép-Európa növekedési potenciálja ígéretes lehet a jövőben, s ebben Magyarország szerepét célszerű meghatározni. A regionális kutatások is megerősítették, hogy a szellemi erőforrások szerepe a növekedésben kiemelkedő, s hazánk helyzete, újszerű térbeli együttműködései lehetőséget nyújthatnak a gazdasági kapcsolatok szélesítésére, megújítására. Megerősíthetjük, hogy a gazdaság átrendeződése nem zárult le, a térszerkezetben új súlypontok jöttek létre, részben az ország északnyugati térségeiben, valamint ezek között felismerhető – bár nem kellően kutatott – a fejlődési tengelyek formálódása. Hasonlóan megerősíthetjük, hogy a korábbi ipari központok többsége leépült, ipari bázisok szüntek meg, amelyek súlyos területi feszültségeket teremtettek és teremtenek a jövőben is. Az ágazati szerkezetben, a vállalati méreteknél, a tevékenységekben ugyanakkor számos előremutató irány figyelhető meg, ezek alapján is létrejönnek erős specializációt mutató központok (növekedési pólusok), amelyek mind az ipari termelésben, mind a foglalkoztatásban, mind a városi szolgáltatásokban és

térségi hatásokban alkalmasak lehetnek a fejlesztések generálására, annak térben kisugározását segíthetik.

Ugyanakkor hangsúlyoznunk kell, hogy egyedül az ipar nem képes a gazdaság tartós növekedését szolgálni. Az MNT egyoldalú, kimondottan az iparra koncentrál, miközben a nemzetközi fejlődési tendenciák bizonyítják, hogy más szektoroknak is jelentős befolyása van a gazdaság növekedésére. A tercier szektor egyre szélesedő körének figyelmen kívül hagyása nem szerencsés a gazdasági növekedés inspirálásában, hiszen a szolgáltatások komplex rendszere nem csak az ipari ágazatokba épül be, hanem a területi összefüggéseket is meghatározza, így azok nélkül nem képzelhető el tartós növekedés.

Az MNT-ben ki kell térni a szolgáltató szektorra vonatkozó fejlesztési irányokra. Nem lehet és szabad egy haladó fejlesztési rendszerben ilyen erősen elhatárolni a „termelő” és a „nem termelő” ágazatokat, miközben ezek között a modern gazdaságban nincsenek különbségek, az egymásba fonódások erősek és meghatározóak, így a szektorok közötti merev elkülönülés napjainkra elmosódik.

A mezőgazdaság és az arra épülő élelmiszeripar a hazai gazdaság fejlesztésének fontos bázisa lehet, s lesz a jövőben. Erről a szektorról egy fejlesztési koncepció nem feledkezhet meg.

A terv nem fogalmaz kellő alaposággal az iparosítás és az újraiparosítás vonatkozásában. A szakirodalom szerint az újraiparosítás egyrészt magában foglalja az új ágazatok, tevékenységek, termékek megjelenését, esetleg olyan térségekben, ahol eddig e szektorok nem voltak jelen. Másrészt szerkezeti változást is jelent, azaz a tradicionális ágazatok, termékek, tevékenységek helyén, azok központjaiban új ágazatok jelennek meg. Tehát az új ipar telepítése és/vagy az ipar szerkezetének változása jelentheti a szerkezetek átalakítását, megújítását.

A magyar gazdaságot, ezen belül az ipart a kettős dualitás jellemzi, ezt a közép-európai sajátosságot elfeledi, pontosabban nem említi az MNT. Az első szint a külföldi és hazai vállalatok közötti jelentős különbségben rejlik, amely nemcsak azt jelenti, hogy nagyméretű a fejlettségbeli differenciálódás, hanem a két szféra közötti gyenge, eseti átjárást is megjeleníti. A másik a területi megosztottság: a főváros és néhány nagycentrum kivételével az ipar nem számottevő az országban, elszórt, kevésbé koncentrált. Jelentős térségekben (Dél-Dunántúl, Dél-Alföld) nincsenek számottevő ipari üzemek, az ipari tevékenység még a KKV-szektorban is gyenge, esetleges (ezt jól illusztrálja az alágazatokat bemutató számtalan ábra és elemzés). A cél éppen az, hogy miként lehet ezt a kettős dualitást oldani, részben a külföldi nagyvállalatok hazai kapcsolatait erősíteni a beszállítói hálózat alapvető kiépítésével és megújításával, s közben kiterjeszteni az ipari, gazdasági tevékenységeket az ország elmaradott térségeire.

Ennek a dualitásnak az oldását nem érzékeljük az MNT-ben. Nincsenek egyértelmű és konkrét ajánlások a fejlesztés eszköz- és intézményrendszerére, a meglévőket (ipari parkok, innovációs központok, befektetési támogatások, foglalkoztatási ösztönzők, helyi fejlesztési rendszerek stb.) nem értékeli, azokról csak érintőlegesen tesz említést a terv. Hasonló módon nem kapunk értékelést, de irányokat sem a megindult hálózatosodásokra, klaszter kezdeményesekre, az előremutató hazai KKV sikerekről (magyar gazellák), azok tapasztalatainak hasznosításáról a fejlesztésekben.

Nem értékeli a terv az oktatás-képzés rendszerének szükséges alakítását, a hazai innovációs folyamatokat, intézményeket, a felsőoktatás és az ipar kapcsolatát, lehetséges jövőbeli irányait.

A helyi és térségi fejlesztéseket az MNT kiemeli, sőt azokat jó példaként értékeli. A helyi gazdaságfejlesztés szerepét helyesen előtérbe kívánja állítani, s azok a példák, amiket mint jó gyakorlatokat felhoz előremutatóak, tapasztalataikat célszerű terjeszteni. Le kell szögezni, hogy az egyértelmű és időben stabil támogatáspolitikával lehet csak ezeket az akciókat ösztönözni, illetve terjeszteni, mert ebben még nem egyértelműek hazánkban a fejlesztési irányok és azok intézményi, finanszírozási bázisai.

Hasznosnak tartjuk a határ menti együttműködéseket, s a határon túli magyarok térségek fejlesztésének támogatását, ezek egyik, de nem a meghatározó irányai lehetnek a magyar gazdaság közép-európai terjeszkedésének.

Az MNT látványos, dekoratív anyag, amely felhasznál számos területi kutatási dokumentumot, de ezekre nem hivatkozik, meg sem említi a forrásokat, holott a hazai regionális tudomány számos értékes kutatási eredménnyel rendelkezik, amelyeknek a korrekt és szakszerű felhasználása csak növelhetné az MNT színvonalát. Nem érthető, hogy egy kormányzati anyagban miért kell gazdasági hetilap adatait felhasználni a szektorális elemzéshez, mikor rendelkezésre állnak szakszerűbb, pontosabb és szakmailag sokkal értékesebb adatbázisok. Az illusztrációk látványosságát jelentősen csökkenti az ábrák túlzásfűltisége, az idősorok összehasonlításának nehézségei, a szövegben a fogalmak nem mindig pontos vagy következetes használata.

Összefoglalva az MRTT elnöksége hasznosnak tartja, hogy a magyar gazdaság fejlesztésének irányai meghatározásra kerüljenek, s azokban a területi szemlélet megjelenjen. Az MNT ezen elvárásoknak eleget tesz, de tartalmában, irányultságában nem volt képes megjeleníteni a haladó területi politikát és fejlesztési rendszereket, az azokban foglalt megújítási irányokat, eszköz- és intézményrendszereket.

Az MRTT tagsága minden szakmai segítséget meg kíván adni ahhoz, hogy a Magyar Növekedési Terv konzultációs anyagából valós terv váljon, s ezzel hozzájáruljon az ország és térségei új fejlődési pályára állításához.

Pécs, 2011. december 23.

Rechnitzer János
elnök